

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Varför kommunaliserades skolan?

- Om ansvaret för skolan. En argumentationsanalys av propositionen 1990/91:18 samt motioner, utskottsbetänkanden och riksdagsdebatt 1990/91

Stefan Gustafsson & Björn Helmersson

Examination: LAU370

Handledare: Rune Romhed

Examinator: Staffan Stukát

Rapportnummer: VT08-2611-208.

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Varför kommunaliserades skolan? Om ansvaret för skolan. En argumentationsanalys av propositionen 1990/91:18 samt motioner, utskottsbetänkanden och riksdagsdebatt 1990/91.

Författare: Stefan Gustafsson och Björn Helmersson

Termin och år: VT-2008

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Rune Romhed

Examinator: Staffan Stukát

Rapportnummer: VT08-2611-208

Nyckelord: Decentralisering, kommunalisering, argumentationsanalys, pro-argument, contra-argument.

Sammanfattning

Kommunaliseringen av skolan är idag ett aktuellt debattämne då en del utbildningspolitiker åter igen vill förstatliga den. Syftet med undersökningen är att visa vilka för- och motargument, som fanns för att den svenska skolan kommunaliserades i början på 90-talet. Undersökningen belyser de för- och motargument, som fördes fram i propositionen *Ansvaret för skolan* samt i motioner, utskottsbetänkanden och den riksdagsdebatt, som närmast föregick beslutet riksdagsåret 1990-91. I undersökningen används en argumentationsanalys för att svara på frågeställningen: Varför kommunaliserades skolan? I argumentationsanalysen framkommer att det fanns fördelar med att kommunalisera skolan. Det lokala inflytandet kunde öka, vilket medförde att föräldrar kunde få större möjligheter att få insyn i verksamheten. Vidare ansågs läraren få en friare roll. Undervisningen kunde också anpassas efter de lokala förutsättningarna och det kunde sparas in på statlig administration. Vidare kunde kommunerna få en större frihet att fördela resurserna inom de kommunala verksamheterna. Det förenklade statsbidragssystemet ansågs också kunna bidra till att en nationellt likvärdig utbildning kunde skapas. Ytterligare kan man i argumentationsanalysen se att politiker från olika partier var överens om mycket av innehållet i regeringens proposition. I en del av argumenten framkommer dock att propositionen inte var tillräckligt tydlig, när det gäller t ex kunskapsmål. Vidare fanns det delade meningar om hur statsbidraget skulle fördelas mellan de olika skolformerna. Under lärarutbildningen har vi fått lärdom om det nuvarande utbildningssystemet genom t ex styrdokument och pedagogisk litteratur. Det är viktigt att läraren har kunskaper om den politiska styrningen av skolan och hur och varför den har förändrats över tid. På så vis kan hon få en större förståelse för de skolpolitiska frågor, som hon ofta ställs inför. Läraren befinner sig i en kommunaliserad organisation och genom att förstå hur och varför organisationen uppkom kan läraren utveckla en förmåga att anpassa undervisning efter rådande förhållanden.

Förord

Vi har varit två personer som genomfört undersökningen. Vidare har vi båda skrivit olika avsnitt, vilka vi sedan stämt av med varandra, så att vi varit överens om slutresultatet. Undersökningsarbetet har bedrivits med hjälp av kontakt via e-post, men också via träffar där vi diskuterat och planerat arbetet samt sökt litteratur och annat material med anknytning till undersökningen. Vi har också träffat vår handledare vid ett flertal tillfällen samt haft kontinuerlig kontakt med honom via e-post. Det har varit ett intressant arbete, vilket fördjupat våra tidigare förvärvade kunskaper om dagens skolverksamhet.

Stefan Gustafsson och Björn Helmersson. Göteborg. Vt-2008.

Innehållsförteckning

Abstrakt	2
Förord	3
Inledning	5
Syfte och frågeställning	5
Litteraturgenomgång	5
Om författarna	5
Tidigare utredningar om kommunalisering av skolan	6
Samhällsförändringar, som motverkar ett statligt skolsystem	7
Offentligt eller privat skolsystem	8
En oundviklig förändring?	9
Sammanfattning av litteraturgenomgång	10
Metod	11
Resultatdel	13
Riksdagsarbetet	13
Om ansvaret för skolan. Ärendets gång	13
Beskrivande argumentationsanalys	14
<i>Pedagogiska argument</i>	14
<i>Organisatoriska argument</i>	17
<i>Ekonomiska argument</i>	18
Värderande argumentationsanalys	20
Slutsats	22
Slutdiskussion	23
Svar på frågeställning	23
Anknytning till tidigare forskning	23
Egna reflektioner	24
Referenser	26
Bilaga A	27

Inledning

Tidigare var den svenska skolan statligt styrd, men skolverksamheten är numera decentraliserad¹ och inflytandet över skolan har delvis flyttats ner på lokal nivå. Kommunaliseringen av den svenska skolan är idag ett aktuellt ämne då den nuvarande utbildningsministern ger uttryck för att skolverksamheter kan förstatligas (Olsson 2007). Kommunaliseringen har inneburit stora förändringar för lärarkåren där en del lärare menar att skolverksamheten fungerade bättre, när den var statlig styrd, eftersom staten då ansvarade för lärarlönerna samt hur verksamheten skulle bedrivas. Å andra sidan finns det lärare, som menar att skolverksamheten fungerar bättre kommunaliserad då den numera är mål- och resultatstyrd. Staten sätter nu upp målen, men det är upp till lärare att tillsammans med eleverna utforma skolverksamheten, så att de har möjlighet att nå upp till målen. Detta medför att undervisningen inte är styrd av staten och att lektioner mer kan anpassas utefter de lokala och individuella förutsättningarna. Det är, enligt dessa förespråkare, mer stimulerande att arbeta i sådan miljö där läraren och elevernas fantasi och kreativitet får mer utrymme. Vi har själva blivit intresserade av detta ämne, eftersom vi har noterat att många lärare vill återgå till det gamla statligt styrda skolsystemet. Många lärare menar helt enkelt att det var bättre förr i tiden. Vår nyfikenhet inriktar sig på vilka för- och motargument som politikerna använde när de diskuterade kommunaliseringen. Kommunaliseringen har medfört stora förändringar och genom en sådan här undersökning kan vi bidra till debatten om den svenska skolan skall vara statligt styrd eller kommunaliserad.

Syfte och frågeställning

Syftet med undersökningen är att visa vilka för- och motargument, som fanns för att den svenska skolan kommunaliserades i början på 90-talet. Undersökningen kommer att belysa de för- och motargument, som fördes fram i propositionen *Om ansvaret för skolan* (Proposition [Prop.] 1990/91:18) samt i motioner, utskottsbetänkanden och i protokoll från riksdagsdebatten, som närmast föregick beslutet riksdagsåret 1990/91. Undersökningens frågeställning är:

Varför kommunaliserades den svenska skolan?

Litteraturgenomgång

Om författarna

Litteraturen relaterar till ämnet och författarna är välkända inom det område vi valt att undersöka. Paula Blomqvist och Bo Rothstein har skrivit mycket litteratur och artiklar i ämnet och de har under många år deltagit i debatten angående statens förändrade ansvar gentemot samhällsmedborgarna. Paula Blomqvist är doktorand i statsvetenskap vid Columbia University i New York och är verksam vid arbetslivsinstitutet i Stockholm(2000). Bo Rothstein innehar August Rhöss professur i statsvetenskap vid Göteborgs Universitet(2000). I undersökningen används forskningsresultat av Ninni Wahlström, som arbetar som forskningsassistent/ universitetslektor vid Örebro universitet (2008). Hennes intresseområden är utbildningspolitik, läroplansteori samt pedagogisk filosofi. I undersökningen använder vi oss av Wahlströms historiska tillbakablick där hon beskriver olika utredningar, som föregått

¹ Nationalencyklopedin: Decentralisering, fördelning av verksamheter eller inflytande från ett centrum eller ett fåtal centra till fler områden och personer.

90-talets kommunalisering. I undersökningen används forskningsmaterial av Thomas Englund angående om skolverksamheten skall vara privat eller offentlig. Englund är professor i pedagogik vid lärarhögskolan i Stockholm och vid högskolan i Örebro. Han är vetenskaplig ledare för en forskningsgrupp som inriktar sig på utbildnings- och politisk filosofi, läroplansteori, läroplanshistoria och pragmatism (1995). Vidare används i undersökningen intervjumaterial framtaget av Lisbeth Lundahl. Hon är professor i pedagogiskt arbete vid Umeås Universitet och hennes forskningsarbete inriktar sig på utbildningspolitik och modern utbildningshistoria(2002).

Tidigare utredningar om kommunalisering av skolan

Det har med jämna mellanrum genomförts reformer, som påverkat den svenska skolverksamheten. Här följer en kortfattad beskrivning med exempel på reformer och utredningar, där kommunalisering diskuterats.

I ett betänkande från 1946 års skolkommision *Riktlinjer för det svenska skolväsendets utveckling* (Statens Offentliga Utredningar [SOU] 1948:27) föreslogs att ansvaret angående skolan skulle ligga hos kommunerna. Vidare ville skolkommisionen att det lokala inflytandet skulle öka, eftersom skolan då mer kunde anpassas, efter lokala förhållanden och behov. Skolstyrelsen kunde då i samråd med rektorer, lärare, elever och föräldrar skapa den skola, som ansågs behövas (Wahlström 2002, s. 204).

I 1951 års skolstyrelseutredning *Skolväsendets lokala och regionala ledning* (SOU 1955:31) framkom att kommunen i princip själva skulle anställa skolledare och lärare. I samma betänkande framkom dock att staten skulle utbilda lärarna, föreskriva hur tjänsterna skulle tillsättas och fastställa behörighetskrav. Vidare skulle staten reglera lärarnas rättsliga ställning samt finansiera deras löner. Kommunen skulle mer administrera åt staten inom skolområdet än att själv fatta egna beslut. Länskolsnämndsutredningen *Skolans regionala ledning* (SOU 1973:48) konstaterade i början på sjuttioalet att staten nästan fullständigt styrde grundskolans verksamhet, vilket inte stämmer överens med de tankar, som fördes fram i 1946 års skolkommision. Staten skulle t ex enligt 1951 års skolstyrelseutredning godkänna ritningar till kommunens skolbyggnader samt grundskolornas läromedel. Kommunernas skolstyrelser hade mer ansvar över sådant, som inte direkt rörde undervisningen t ex skolmältider, elevvård, skolskjutsar, skolhälsovård samt utformningen av skolgårdar (Wahlström 2002, s. 204). *SIA-utredningen, utredningen om skolans inre arbete* (SOU 1974:53) och *SSK-utredningen, utredningen om skolan, staten och kommunerna* (SOU 1978:65) menade båda att kommunerna skulle ha mer frihet att använda de ekonomiska resurserna, så att de anpassades efter lokala behov. Kommunal handlingsfrihet ansågs förbättra kommunernas möjligheter att individanpassa undervisningen för elever med problem av något slag, vilket inte klarades av med de statliga regelverken (Wahlström 2002, s. 205).

Begreppet decentralisering förekom ofta i statliga utredningar om skolan under sjuttioalet. Länskolsnämndsutredningen *Skolans regionala ledning* beskrev t ex hur staten styrde skolan med hjälp av ett detaljerat regelverk. Utredningen föreslog istället att staten skulle ange mål och riktlinjer samt undervisningsinnehåll medan ansvaret över skolornas organisation skulle ligga hos kommunerna. Vidare menade *SIA-utredningen* att den centrala makten inte kunde lösa elevers problem med att planera in mer lektionstimmar. Det krävdes, enligt utredningens resonemang, individanpassade lösningar som kunde svara mot de behov som eleven hade. Den friare lokala resursanvändningen skulle också skapa ett större engagemang på skolorna och på så vis förbättra skolmiljön. Utredningen resonerade om att en kvalitetshöjning kunde uppnås genom en ökad lokal självbestämmanderätt där skolstyrelse och skolenhet hade mer att säga till om verksamheten. Enligt utredningen betyder decentralisering i detta fall större lokal bestämmanderätt över undervisningens organisation samt vissa resurser. *SSK-*

utredningen gick ännu längre och menade att kommunerna skulle ges det fullständiga ansvaret för skolverksamheten. Utredningen menade att kommunerna själva skulle fatta beslut, driva och organisera skolverksamheten, vilken på så vis decentraliserades (Wahlström 2002, s. 206-207).

Riksdagen delade i vissa fall *SIA-utredningens* uppfattningar, t ex utformningen av statsbidrag, och ett antal beslut togs, som decentraliserade delar av verksamheten. I betänkandet *Förenklad skoladministration* (SOU 1980:5) beskrivs att ansvaret i en del fall flyttats ner från central till lokal nivå. Lokala myndigheter och instanser hade således fått mer befogenheter och olika uppgifter. Vidare menade kommittén att ytterligare ansvarsfördelning ner på lokalnivå inte behövdes och att varje beslut i sådan riktning måste granskas kritiskt. En sådan förändring måste visa sig vara bättre än den ordning som rådde innan. Denna kommittés uppfattning kom att påverka skolverksamheten de närmaste åren. De närmast kommande utredningarna under åttiotalet föreslog dock förändringar, som skulle förenkla regelverken, så att skolverksamheten lättare kunde anpassas på lokal nivå. Skolornas likvärdighet ansågs viktigare än lokalt självbestämmande, vilket innebar att strävanden angående decentraliseringen gavs mindre utrymme. Fortsättningsvis kom det i slutet på åttiotalet utredningar, som ledde fram till propositionen *Om ansvaret för skola*, som helt förändrade ansvarsfördelningen för skolverksamheten. Större delen av ansvaret för skolan flyttades då från staten och lades på kommunerna (Wahlström 2002 s. 207).

Samhällsförändringar, som motverkar ett statligt skolsystem

Efter andra världskriget byggde Sverige ut en statsapparat, som skulle sörja för att medborgarna skulle få tillgång till skola, äldreomsorg och sjukvård samt en grundläggande ekonomisk trygghet. Välfärdsstaten har dock under senare årtionden genomgått stora förändringar och oljekrisen år 1973 var en bidragande orsak. Denna ledde till en lågkonjunktur, som begränsade de offentliga ekonomiska resurserna. Vidare rådde det tidigare en förhållandevis politisk enighet, när det gällde att staten skulle engagera sig och skapa ett samhällligt skyddsnät för medborgarna. Statens förmåga att tillhandahålla dessa tjänster började emellertid ifrågasättas. Det fanns två huvudlinjer som kritikerna följde. Den ena huvudlinjen innebar att staten var ineffektiv och därför borde låta den privata marknaden producera de sociala tjänsterna. Den andra innebar att den byråkratiserade staten förhindrade medborgarnas självbestämmanderätt, när det gäller frågor om den sociala välfärden (Blomqvist & Rothstein 2000, s. 35). Under de senaste decennierna har det också skett sociala och kulturella förändringar, som innebär att den enskilde individen i hög grad själv utformar sitt livsöde och val av livsstil. Tidigare kunde individen ofta ärva sin identitet från tidigare generationer. Numera finns det större möjligheter att välja många fler vägar, när det gäller arbete, utbildning, konsumtion och livsåskådning (Blomqvist & Rothstein 2000, s. 49). Inom skolans värld har det också skett förändringar. En undersökning av skolverket visar att 80 procent av föräldrarna anser att rätten att välja skola är mycket viktig. Vidare visar en undersökning, gjord i Stockholm, att 98 procent av föräldrarna ville ha skolvalfrihet (Blomqvist & Rothstein 2000, s. 165). Vidare finns det tecken på att föräldrar vill ha ett ökat inflytande på skolans arbete. De vill själva vara med och påverka barnets skolgång. Föräldrarna vill således ha ett utökat samarbete med lärarna. De vill inte enbart informeras utan de vill själva delta i de beslut, som gäller barnet (Blomqvist & Rothstein 2000, s. 170).

Offentligt eller privat skolsystem

I Tomas Englunds undersökning diskuteras om utbildning skall organiseras och bedrivs i offentlig eller privat regi. Han diskuterar om utbildning som *Public good*, vilket innebär den form av offentlig utbildning, som speciellt växte fram under efterkrigstiden. Utbildningen hade då en jämlikhetskapande, samhörighetssträvande och medborgligt fostrande roll i en gemensam grundskola. Englund diskuterar också om utbildning som *Private good*, vilket innebär den form av privata skolsystem, som växte fram under åttiotalet och nittiotalet. Denna utbildningsform konkurrerar med eller kompletterar det offentliga skolsystemet. Den privata utbildningen är byggd efter föräldrarnas och elevernas prioriteringar och bedömningar av framtiden (Englund 1995, s. 107-108). Vidare diskuterar Englund om den s.k. *Maktutredningen* (SOU 1990:44), som genomfördes under åren 1985-90. Utredningen ifrågasatte den rådande demokratitraditionen, vilken innebar att den enskilde individen var en medlem i ett samhällskollektiv. Det suveräna folket förutsattes ha en kollektiv identitet där människorna kände samhörighet och var beroende av varandra. Tanken om suveränitet förutsatte också en centralmakt. Utredningen menade istället att demokratin skulle vara individcentrerad, vilket innebär att den enskilde individen är suverän och tar ansvar för sitt eget öde utifrån sina egna intressen och sitt eget samvete. Ytterligare var utredningens syn på demokrati i fas med tiden då det under åttiotalet växte fram en syn, som kritiserade det som kännetecknades av kollektivism och en stark centralmakt. Individen skulle mer kunna styra över sitt eget öde och göra fria val (Englund 1995, s. 115-116).

Den svenska utbildningsdebatten har från åttiotalet och framåt mer inriktat sig på att se utbildningen, som en civil, individuell rättighet. Tidigare sågs utbildning som en social och kollektiv rättighet. Det går att urskilja tre källor till missnöje, som kritiserar det offentliga skolsystemet dvs. skolor för alternativ pedagogik, skolor med religiös fundamentalism samt skolor för speciella talanger och begåvningar (Englund 1995, s. 118). Det privata skolsystemet fick möjlighet att växa fram med hänvisning till den *Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna*. I den står det följande om undervisning:

Ingen får förvägras rätten till undervisning. Vid utövandet av den verksamhet som staten kan ta på sig i fråga om utbildning och undervisning skall staten respektera föräldrarnas rätt att tillförsäkra sina barn sådan utbildning och undervisning som står i överensstämmelse med föräldrarnas religiösa och filosofiska övertygelse (Europadomstolen 2003, s. 20).

Friskola, eller fristående skola, kallades tidigare enskild skola eller privatskola och den tillhör inte det offentliga skolväsendet. Antalet fristående skolor minskade på 60-talet, men efter år 1991 ökade åter igen antalet, eftersom friskolorna kunde få ekonomiska bidrag från allmänna medel. Läsåret 2006-2007 fanns det 300 fristående svenska gymnasieskolor samt 599 fristående grundskolor. Detta innebar att 15 procent av gymnasieeleverna och 8 procent av grundskoleeleverna gick i fristående skolor detta läsår. De flesta av landets friskolor ligger i Göteborgs- och Stockholmsområdet. Friskolornas huvudmän tillhör ofta konfessionella sammanslutningar, etniska minoriteter eller skolor för särskilda undervisningssystem t ex waldorfpedagogiken. Vidare finns det friskolor, som drivs av föräldrakooperativ. På senare år har det också startats friskolor, som är likvärdiga kommunala skolor, men där undervisningen har en speciell inriktning t ex ekonomi (Nationalencyklopedin 2008).

En oundviklig förändring?

Lisbeth Lundahl har intervjuat 12 utbildningspolitiker och skoladministratörer, som var delaktiga i de lokala och nationella beslut, som togs angående den svenska skolverksamheten under 90-talet. På central nivå intervjuades sex aktörer dvs. en socialdemokratisk skolminister, en moderat skolminister, två ordföranden från olika fackförbund, en verkställande direktör för Sveriges Kommuner och Landsting samt en generaldirektör för skolverket. På lokal nivå intervjuades politiker från en norrländsk inlandskommun samt från två självstyrande kommuner i en stad i södra Sverige. Denna stad innehöll 10 självstyrande kommuner och undersökningen valde två av de självstyrande kommunerna med största skillnader, när det gäller genomsnittlig inkomst, arbetslöshet och antal socialbidragstagare (Lundahl 2002, s. 626–627).

I nästan alla intervjuerna menar deltagarna att samhället förändrats från att ha varit ett industrisamhälle till att vara ett kunskapsbaserat informationssamhälle. Förändringarna har inneburit en introduktion av nya teknologier och nya arbetsuppgifter, skapande av nya kunskaper, ett rikt flöde av kunskap från olika källor samt en minskande tilltro till gamla värderingar och auktoriteter. Den socialdemokratiska skolministern menar t ex att de snabba samhällsförändringarna gör det svårt att veta vilka kunskaper barnen behöver i framtiden. Det man vet är att det är en annan typ av kunskap och att den är mer kvalificerad (Lundahl 2002, s. 628–629).

De lokala skillnaderna har ökat och det finns därför ett ökat behov av att anpassa de ekonomiska resurserna efter de lokala förhållandena. En lokal socialdemokratisk skolpolitiker anser att förutsättningarna har förändrats på så vis att det inte går att regera ovanifrån längre. Många aktörer, speciellt de lokala politikerna, har uppfattningen att kommunernas försämrade ekonomi under 90-talet innebar att kommunernas budgetfrågor prioriterades framför de nationella kunskapsmålen. I intervjuerna menar de flesta lokala politikerna att detta var en avgörande förändring, men endast ett fåtal av de centrala aktörerna anser samma sak. Vidare menar en lokal socialdemokratisk skolpolitiker att förändringarna till en början inte innebar några problem, men i och med att kommunerna började få problem med minskande ekonomiska resurser, så började bekymren. Kommunerna hade i detta skede svårt med att inse att de själva hade det ekonomiska ansvaret för skolverksamheten. I undersökningen framgår att den norrländska kommunen inte har så stor befolkning och att den har förlorat många arbetstillfällen de senaste 10-15 åren. Utbildning har i denna kommun förändrats i förhållande till förändrade arbetsmarknadsförhållanden och demografiska förändringar. I en av de självstyrande kommunerna har tillströmningen av nya invånare inneburit en viktig förändring pga. att den etniska sammansättningen av befolkningen har förändrats. En av de socialdemokratiska politikerna gick själv i en av skolorna i denna kommun under 70-talet. Han beskriver att det är en helt annan skola idag än på den tiden. Den etniska segregationen var annorlunda, eftersom att den är mer tydlig i dagens skola. Förr var det mer av arbetskraftinvandring, men idag är det flyktingar från andra länder, som flyttar in. De är också många fler, vilket innebär att skolan fått nya uppdrag (Lundahl 2002, s. 629).

Föräldrar och lärare kräver mer inflytande i dagens skola, men en annan förändring är att skolan och läraren inte automatiskt är en auktoritet. Idag måste skolan och läraren vara aktiva för att förtjäna elevernas respekt. Skolutvecklingen måste starta på lokal nivå med hjälp av lärarens professionella kunskaper och med hjälp av stöd från föräldrarna. En moderat politiker menar att föräldrarna aldrig varit så viktiga som idag, men att det tyvärr ofta saknas intresse och engagemang. Ytterst få föräldrar tar en dag ledigt för att följa barnen i skolan (Lundahl 2002, s. 629–630).

Ingen av de tolv intervjuobjekten vill återgå till det gamla systemet med en statligt styrd och reglerad skolverksamhet, eftersom de anser att förändringarna var oundvikliga och nödvändiga. En del av de intervjuade vill dock att staten skall stärka kontrollen av skolverksamheten, så att skolorna är likvärdiga över hela landet. De lokala aktörerna kan nu själva planera verksamheten med målsättningen att eleverna skall nå upp till de nationella utbildningsmålen. En moderat politiker, i en av de självstyrande kommunerna, menar att decentraliseringen av skolan var nödvändig, eftersom den var tvungen att finna sin plats i samhället och vara verklighetsförankrad. Ordföranden i Lärarförbundet menar att förändringarna var helt oundvikliga, eftersom det gamla hierarkiskt styrda systemet gav lite utrymme för lokalt självbestämmande. Vidare menar en moderat före detta skolminister att förändringarna var helt nödvändiga (Lundahl 2002, s. 631).

I intervjuerna framgår att det finns en medvetenhet om att det ställs nya krav på elever, lärare och skolledare. Eleverna behöver vara ansvarstagande, självständiga, initiativtagande. De skall också kunna söka information och sätta in denna i ett sammanhang. Vidare menar en socialdemokratisk skolminister att en passiv elev aldrig kan lyckas med sina studier. En VD för Sveriges Kommuner och Landsting menar att en elev måste ha förmåga att kunna hjälpa sig själv, om något går fel. Det måste finnas en vilja hos elever att lära sig något nytt. Ytterligare visar intervjuerna att lärarens situation har förändrats. Idag räcker det inte att lära ut sakkunskaper, eftersom en lärare har flera andra roller. Läraryrket är inte längre ett ensamarbete, eftersom läraren ingår i ett arbetslag. Det krävs ansvarstagande, social kompetens och kunskaper om världen utanför skolan. Ordföranden för Lärarnas Riksförbund menar att dagens lärare måste vara en person som deltar i beslut, budgetarbete och har en mer handledande roll gentemot eleverna. Läraren skall också visa ett socialt engagemang och se hela individen. Fortsättningsvis visar intervjuerna att skolledarens roll har förändrats. Tidigare var det enklare, eftersom skolledaren kunde använda sig av ett omfattande regelverk i sitt arbete. Skolan behöver goda pedagogiska ledare, men nuförtiden är det mer arbetsamt, eftersom mycket arbete läggs på administration. En moderat politiker i en av de självstyrande kommunerna menar att det generellt finns fel typ av skolledare i dagens skolor. Skolledaren borde vara en didaktisk ledare med en undervisningsmässig kunskapsbas, som hjälper till att utveckla skolundervisningen. Skolan skall aldrig förhandla bort sig själv från klassrummen. Å andra sidan borde skolledaren förhandla sig bort från de ekonomiska delarna och administrationen, men idag är det dock det motsatta (Lundahl 2002, s. 633).

Sammanfattning av litteraturgenomgång

Tankar om en kommunalisering av den svenska skolan har funnits en längre tid. Sedan 40-talet och framåt har det genomförts reformer, som pekat i en sådan riktning. Riksdagsåret 1990/91 kom slutligen beslutet där skolan kommunaliserades och större delen av ansvaret för skolan flyttades ner på kommunerna. En del forskare menar att det fanns många skäl till kommunaliseringen. Det lokala inflytandet skulle t ex öka, eftersom skolan då mer kunde anpassas, efter lokala förhållanden och behov. Skolstyrelsen kunde då i samråd med rektorer, lärare, elever och föräldrar skapa den skola, som ansågs behövas. Vidare skulle kommunerna ha mer frihet att använda de ekonomiska resurserna. Kommunal handlingsfrihet ansågs förbättra kommunernas möjligheter att individanpassa undervisningen för elever med problem av något slag, vilket inte klarades av med de statliga regelverken. Ytterligare krävdes det individanpassade lösningar, som kunde svara mot elevens behov. Den friare lokala resursanvändningen skulle också skapa ett större engagemang på skolorna och på så vis förbättra skolmiljön. En kvalitetshöjning kunde uppnås genom en ökad lokal självbestämmanderätt där skolstyrelse och skolenhet hade mer att säga till om verksamheten.

Kommunaliseringsbeslutet underlättade också för uppstartandet av friskoleverksamhet, vilket bl. a var en följd av den *Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna*. Vidare minskade antalet fristående skolor på 60-talet, men efter år 1991 ökade antalet igen, eftersom friskolorna också kunde få ekonomiska bidrag från allmänna medel. En stor del av föräldrarna anser att rätten att välja skola är mycket viktig och föräldrarna vill själva vara med och påverka barnets skolgång. Föräldrarna vill således ha ett utökat samarbete med lärarna. De vill inte enbart informeras utan de vill själva delta i de beslut, som gäller barnet. Kommunaliseringen bidrog till att detta kunde ske.

Kommunaliseringsbeslutet var också en följd av samhällsdebatten. Många menade att staten var ineffektiv och att den därför borde låta den privata marknaden producera de sociala tjänsterna. Andra menade att den byråkratiserade staten förhindrade medborgarnas självbestämmanderätt, när det gäller frågor om den sociala välfärden. Vidare växte det under åttiotalet fram en syn, som kritiserade det som kännetecknades av kollektivism och en stark centralmakt. Individen skulle mer kunna styra över sitt eget öde och göra fria val. Ytterligare bidrog de rådande samhällsförändringarna till kommunaliseringsbeslutet. De senaste decennierna har det skett sociala och kulturella förändringar, som innebär att den enskilde individen i hög grad själv utformar sitt livsöde och val av livsstil. Tidigare kunde individen ofta ärva sin identitet från tidigare generationer. Numera finns det större möjligheter att välja många fler vägar när det gäller arbete, utbildning, konsumtion och livsåskådning.

Metod

I undersökningen används en argumentationsanalys för att svara på frågeställningen. En argumentationsanalys består av två olika delar dvs. inledningsvis en beskrivande del, vilken följs av en värderande del. Den beskrivande delen visar vilka argumenten är och hur dessa hänger samman. Den värderande delen bygger på den beskrivande och bedömer argumentens hållbarhet och om de är relevanta i förhållande till tesen, vilket innebär att tesens innehåll värderas (Björnsson m.fl. 1994, s. 14). I en argumentation drivs en tes genom att ta upp för-argument samt motargument. Det beskrivande momentet av analysen görs mer överblickbart genom en uppdelning av den i olika delar dvs. tes och argument. Vidare är det beskrivande momentet av analysen en förberedelse för den värderande delen (Björnsson m.fl. 1994, s. 15). En argumentation måste innehålla en tes dvs. ett påstående, vilket kan argumenteras för, men som samtidigt inte ger stöd åt eller försvagar något annat påstående.

Nedan följer tesens definition:

Ett påstående, T, är en tes i en argumentation, om det finns minst ett annat påstående i argumentationen, som är avsett att styrka hållbarheten hos T samtidigt som T inte är avsett att styrka eller försvaga hållbarheten hos något annat påstående i argumentationen (Björnsson m.fl. 1994, s. 19).

För-argument kommer i fortsättning att benämnas pro-argument medan motargument kommer att benämnas contra-argument. Definitionen för pro-argument är följande:

Ett påstående i en viss argumentation är ett pro-argument för ett annat påstående i argumentationen om det är avsett att direkt styrka hållbarheten hos detta andra påstående (Björnsson m.fl. 1994, s. 21).

Definitionen för contra-argument är följande:

Ett påstående i en viss argumentation är ett contra-argument mot ett annat påstående i argumentationen om det är avsett att direkt försvaga hållbarheten hos detta andra påstående (Björnsson m.fl. 1994, s. 21).

Följande argumentationsanalysmodell har använts i undersökningen. Först visas beteckningen och sedan en beskrivning av vad beteckningen står för.

P = Pro-argument. C = Contra-argument.

P1: Huvudargument för tesen.

P1P1: Underargument P1, vilket styrker huvudargument P1.

P2P1: Underargument P2, vilket styrker huvudargument P1.

P3P1: Underargument P3, vilket styrker huvudargument P1.

C1: Huvudargument mot tesen.

P1C1: Underargument P1, vilket är för huvudargumentet C1.

P2C1: Underargument P2, vilket är för huvudargumentet C1.

P3C1: Underargument P3, vilket är för huvudargumentet C1.

I undersökningen analyseras texter, som knyter an till ämnet. Vi avgränsar vår undersökning genom att beskriva vad som skedde från propositionen *Om ansvaret för skolan* till debatten i riksdagen. I undersökningen har vi valt ut de dokument, som kan anses vara representativa. Alla motioner, utskottsbetänkanden och reservationer samt inlägg i riksdagsdebatten är således inte upptagna, som pro- eller contra-argument i undersökningen. Urvalet har skett på ett sådant sätt att innehållet i argumenten direkt kan knyta an till kommunaliseringen av skolan. Vi har begränsat vår undersökning med tanke på de tidsmässiga förutsättningar, som finns för ett examinationsarbete på C-nivå. Vidare har vi haft tillgång till propositioner, motioner och utskottsbetänkanden på ett bibliotek.

Riksdagen har en hemsida med en sökfunktion där det finns möjlighet att hitta de flesta av dokumenten. Dessa inskannade versioner är dock ofta bristfälliga och vi har därför valt att använda oss av riksdagsdokumenten i bokform. Hemsidan och dess sökfunktion hjälpte oss dock att komma igång och skaffa oss en förståelse för ärendets gång (Riksdagen 2008).

Argumentationsanalys är en metod som har både fördelar och nackdelar. Den är lämplig att använda vid analys av nedskrivna argumentationer i t ex vetenskapliga uppsatser, politiska tal, juridiska motiveringar och debattartiklar. I dessa typer av dokument argumenterar man för eller emot ett påstående. Metoden är dock inte lämplig vid t ex *brainstorms* där det förs ett lösare resonemang och där associationerna är viktigare än hållbarheten i de framförda ståndpunkterna. Vidare är det inte lämpligt att lösa gräl mellan människor med en argumentationsanalys, eftersom de då snarare riskerar att bli längre. Metoden fungerar inte heller bra i diskussioner i glada vänners lag, eftersom dessa diskussioner inte är resultatfixerade, utan där är det sysselsättningen som är det viktiga. Ytterligare innehåller argumentationsanalysen subjektiva moment. Resultatet av argumentationsanalysen påverkas således av vem som analyserar, eftersom människor har olika kunskaper, erfarenheter och värderingar (Björnsson m.fl. 1994, s. 10-11).

Vi har i undersökningen försökt vara opartiska och således inte försökt lyfta fram någon speciell persons pro- eller contra-argument. Vi måste dock vara självkritiska och ödmjuka inför det faktum att andra forskare med andra kunskaper, erfarenheter och värderingar kan komma fram till ett annat slutresultat.

Resultatdel

Här följer undersökningens huvuddel där vi beskriver den argumentation, som föregick riksdagsbeslutet om kommunaliseringen av den svenska skolan. Inledningsvis beskrivs kortfattat hur den svenska riksdagen arbetar. Efter beskrivningen följer en visuell beskrivning av de olika politiska dokument, som ingår i undersökningen hur de är relaterade till varandra. Efter detta följer den beskrivande argumentationsanalysen, vilken efterföljs av en värderande argumentationsanalys. Debattklimatet under riksdagsdebatten var emellanåt hätskt, vilket visas av följande anföranden från Göran Persson och Lars Leijonborg i den avslutande debatten i kammaren:

Det känns naturligtvis bra när Lars Leijonborg står här och säger att han ger propositionen godkänt betyg. Det känns bra, men det hade varit bättre, Lars Leijonborg, om vi från början hade fått se ett rakryggt uppträdande från folkpartiets sida. Då hade vi kanske kunnat gå ännu längre i den här processen (Riksdagen 1990/91, Protokoll 44: Anförande 52, s. 61).

Herr talman! Det var nog länge sedan kammaren fick ta del av en så magnifik uppvisning i självgodhet som den vi just har lyssnat till! Jag funderar litet på vad dessa våldsamma trumpetstötar är motiverade av. Är det för att ni samtidigt håller på att anta vår politik på punkt efter punkt? Ni tar vår politik i betygsfrågan, ni tar vår politik i skolstartsfrågan, ni talar om profilskolor och ni tar vår politik i statsbidragsfrågan. I Göran Perssons anförande fanns inte ett ord om den bitterhet och de samarbetsproblem som kommunaliseringsbeslutet föranledde, inte ett ord om de problem för Sverige som land som den offentliga lönerörelsen hösten 1989 har fört med sig (Riksdagen 1990/91, Protokoll 44: Anförande 54, s. 68).

Riksdagsarbetet

Innan en regering lämnar en proposition till riksdagen har det genomförts utredningar. Särskilda utredningar tillsätts, om det är ett mer omfattande förslag. I statliga offentliga utredningar finns ofta representanter ifrån alla riksdagens partier. Utredningen remitteras sedan ut till olika organisationer, myndigheter och andra, som kan komma att beröras av förslaget. På så vis får olika samhällsintressen möjlighet att påverka politiken. Dessa synpunkter vägs in i regeringens proposition (Riksdagens informationsenhet 2005, s. 11). En del av utredningarna utförs inom ett departement dvs. *Departementserien*. Dessa utredningar är inte parlamentariskt sammansatta och de kan vara expertutredningar inom ett visst område (Nationalencyklopedin 2008). Många av ärendena i riksdagen inleds med ett förslag antingen från regeringen eller från en eller flera riksdagsledamöter. Motioner är ofta reaktioner på eller motförslag till, regeringens propositioner. Efter detta bordläggs ärendet i kammaren. Alla riksdagsledamöter har rätt att få ta del av förslaget som sedan behandlas i ett utskott. Vidare diskuterar sedan de olika riksdagspartierna förslaget i sina partigrupper. Därefter bereder utskottet ärendet och skriver ett betänkande där riksdagen får ett förslag på beslut. Ytterligare fattar riksdagen beslut i ärendet vid ett arbetsplenum dvs. sammanträde. Avslutningsvis får regeringen besked, via en riksdagsskrivelse, om vad riksdagen beslutat (Riksdagens informationsenhet 2005, s. 25).

Om ansvaret för skolan. Ärendets gång

Undersökningen inriktar sig på den kommunalisering, som skolan genomgick i början på nittiotalet. Propositionen *Om ansvaret för skolan* föregicks av utredningar samt en intern utredning på utbildningsdepartementet det s.k. *Skolprojektet*. Här följer en kort redogörelse för vilka utredningar och propositioner, som närmast föregick den tidigare nämnda propositionen. Se bilaga A för en visuell beskrivning av ärendets gång.

Rapporten *Ansvarsfördelning och styrning på skolområdet* (Departementserien [DS] U 1987:1) tog upp frågor angående styrning av skolväsendet. Styrningsberedningen, en parlamentarisk kommitté, använde sig av denna rapports resultat, vilket resulterade i betänkandet *En förändrad ansvarsfördelning och styrning på skolområdet* (SOU 1988:20). Detta betänkande låg till grund för propositionen *Om skolans utveckling och styrning* (Prop. 1988/89:4). Förslaget innebar att skolan skulle utvecklas från att vara regelstyrd till målstyrd. Regering och riksdag skulle ha ansvaret för att utbildningen var likvärdig över hela landet medan kommunerna skulle ha ansvaret att genomföra och organisera skolverksamheten. Detta förslag ställde sig riksdagen bakom och det kom senare att ligga till grund för *Skolprojektet*. Propositionen *Om kommunalt huvudmannaskap* (Prop. 1989/89:4) innebar att kommunerna fick arbetsgivaransvar, vilket medförde att den statliga regleringen av lärartjänsterna försvann (Riksdagen 1990/91, Prop. 18, s. 15–16).

Syftet med *Skolprojektet* var att ge förslag, som kunde leda till de förändringar, som propositionen *Om skolans utveckling och styrning* förespråkade. Propositionen *Om ansvaret för skolan* grundar sig på material från projektet t ex. utredningsbetänkandet *Nytt stadsbidragssystem för grundskola, gymnasieskola och kommunal utbildning för vuxna* (DS 1990:32). Vidare grundar sig propositionen på förslag, som *Skola-Arbete-utredningen* (SOU 1989:113) tidigare lagt fram (Riksdagen 1990/91, prop. 18, s. 16).

Beskrivande argumentationsanalys

I undersökningen har vi upptäckt att de är lämpligt att dela in pro-argumenten och contra-argumenten i pedagogiska, organisatoriska samt ekonomiska argument. Denna strukturella uppdelning stämmer väl överens med innehållet i de dokument, som används i undersökningen. Strukturen gör också undersökningsarbetet enklare på så vis att argumenten delas upp i olika kategorier, vilket innebär att undersökningen blir mer lättöverskådlig.

Tes: Den svenska skolan bör kommunaliseras.

Pedagogiska argument

Fri lärarroll:

P1: Regeringen.

Fördelen med kommunalisering är att det är möjligt att precisera de nationella kursplanerna och konkretisera dem i den lokala planen. Det är av vikt att lärarna kan känna sig trygga med de planer som kommer att finnas. Uppnås en enighet så kan lärare känna sig förtrodda med de planer som skrivs. De planer som kommer framöver kommer att vara av den art som kan realiseras i den lokala kursplanen (Regeringen 1990/91, Prop. 18, s. 99-100).

P1P1: Regeringen

Genom att lärarna får vara med att utveckla målen på en lokal nivå, så kan de utformas med hänsyn till rådande omständigheter för den skola, som de skall verka på (Regeringen 1990/91, Prop. 18, s. 99-100).

P2P1: Regeringen

Lärares yrkesroll stärks av att läro- och kursplaner riktas till dem. Detta medför att läraren kan vara med och styra verksamheten på ett mer målorienterat sätt (Regeringen 1990/91, Prop. 18, s. 99-100).

C1: Lars Werner m. fl. (v)

Det måste vara tydligare beskrivet hur en lärare skall konkretisera de nationella målen, eftersom det i regeringens proposition står mycket lite om de olika skolformernas framtida läroplaner. Skolsektorns avreglering och decentralisering ställer stora krav på utformningen av läroplanerna samt dess innehåll (Riksdagen 1990/91, Motion Ub14, s. 7).

Ökat lokalt inflytande:

P2: Regeringen

Kommunerna kommer att få ett större ansvar för ungdomars, barns och vuxnas utbildningar. Detta ger makthavare större möjlighet till att visa sina kommuninvånare att de lägger en stor vikt på skolverksamheten. Detta kommer att ge föräldrar en större möjlighet till insyn och ett större engagemang för verksamheten. Samtidigt kommer personalens engagemang och kreativitet att öka (Regeringen 1990/91, Prop. 18, s. 22-23).

PIP2: Regeringen

Det är positivt för kommunen att själva få ett större ansvar för att hur prioriteringar ska genomföras i den pedagogiska verksamheten och hur den ska skötas utifrån hur det ser ut i den egna kommunen (Regeringen 1990/91, Prop. 18, s. 22-23).

C2: Lars Leijonborg m.fl. (fp)

Politikerna i kommunen ansvarar för att makten över skolan sprids vidare. Eleverna och föräldrarnas rättigheter är mycket viktiga och måste, till viss del, regleras i skollagen, vilket nu inte garanteras. Det måste betraktas som en medborglig rättighet att ha inflytande i skolan samt att det finns möjlighet att använda olika pedagogiska metoder utan att politikerna lägger sig i. Vi delar därför inte skolministerns uppfattning att centrala bestämmelser inte kan garantera elevernas och föräldrarnas inflytande över skolverksamheten (Riksdagen 1990/91, Motion Ub35, s. 4-5).

Likvärdig utbildning:

P3: Utbildningsutskottet

Kommunaliseringen medför att skolan blir mer likvärdig för alla elever och att det finns möjligheter för alla elever att utvecklas individuellt ur ett pedagogiskt perspektiv (Utbildningsutskottet 1990/91, Betänkande UbU4, s. 16).

C3: Ann-Cathrine Haglund m.fl. (m)

Det måste tydligare sägas att eleverna har rätt till en likvärdig utbildning och att de får samma möjligheter att utvecklas individuellt (Utbildningsutskottet 1990/91, Betänkande UbU4, Reservation 1, s. 68).

Medborgares kompetens:

P4: Utbildningsutskottet

Vid en kommunalisering kommer den nya skollagen att utformas, så att eleverna skall få färdigheter och kunskaper samt genom samarbete med hemmen utvecklas till ansvarsfulla samhällsmedlemmar (Utbildningsutskottet 1990/91, Betänkande UbU4, s. 17).

C4: Ann-Cathrin Haglund m.fl. (m)

Det bör vara tydligare beskrivet att den viktigaste uppgiften för skolan är att eleverna får goda färdigheter och kunskaper (Utbildningsutskottet 1990/91, Betänkande UbU4, Reservation 2, s. 68).

Ökad lokal anpassning:

P5: Regeringen

Alla som kommer att påverkas av förändringarna kommer att få ett större inflytande över skolverksamheten. Detta kommer att öka möjligheten till att styra utbildningen utefter rådande omständigheter (Regeringen 1990/91, Prop. 18, s. 20).

P1P5: Regeringen

Målen, som skolan får i och med kommunaliseringen, kommer att bygga på att eleverna sätts i fokus och att de skall utvecklas i förhållande till deras egna förutsättningar och behov. Genom ett större inflytande från elever och föräldrar kan studieresultatet bli bättre (Regeringen 1990/91, Prop. 18, s. 19-20).

P2P5: Regeringen

Genom klara nationella mål får kommunerna på en lokal nivå mer frihet att anpassa den egna skolan till egna lösningar så att utbildningen blir så bra som möjligt för varje enskild elev (Regeringen 1990/91, Prop. 18, s. 21).

C5: Bengt Westerberg m.fl. (fp)

Det råder stor oenighet om vilka mål skolan skall ha. Målen blir ännu viktigare i och med att skolan kommunaliseras. Dessa mål blir då det viktigaste redskapet statsmakten förfogar över. Skolpolitiken, som förts på senare tid, prioriterar sociala mål. Kunskapsmålen har dock minskat i betydelse. Vidare finns det förslag på att pedagogiskt och organisatoriskt slå samman skolan och barnomsorgen. Detta kan ytterligare försvaga kunskapsmålen i förhållande till de sociala målen (Riksdagen 1990/91, Motion Ub821, s. 8-9).

Ökat kommunalt utbildningsansvar:

P6: Regeringen

Genom att kommunerna får ta ett större ansvar för kompetensutveckling ökas möjligheterna till att utveckla utbildningsnivån på de egna skolorna (Regeringen 1990/91, Prop. 18, s. 96).

P1P6: Regeringen

Genom fortbildning får kommunerna större möjligheter till att ha kompetenta lärare och personal på alla platser i skolverksamheten (Regeringen 1990/91, Prop. 18, s. 96).

P2P6: Regeringen

Det är viktigt att lärare får fortbildning i kommunal regi och att denna är av hög kvalitet. Detta bidrar till högre kompetens, som omsätts i den lokala skolverksamheten (Regeringen 1990/91, Prop. 18, s. 21).

C6: Carl Bildt m.fl. (m)

Det är inte tydligt beskrivet hur kommunerna skall genomföra fortbildningen. Alla lärare skall få möjlighet att få 20 poängs fortbildning i sitt ämne minst vart tionde år (Riksdagen 1990/91, Motion Ub5, s. 10).

Organisatoriska argument

Minskad administration:

P7: Regeringen

Med ett mer decentraliserat ansvar för skolan, ner till en kommunal nivå, gör att det sparas in på den administration, som krävdes innan. Detta medför att länen får en mindre styrande roll, vilket innebär att det krävs färre länsstyrelser, som har ansvar över vissa uppgifter. Detta medför att organisationen kan bantas till sex enheter som placeras efter regeringens förslag (Regeringen 1990/91, Prop. 18, s. 110-111).

P1P7: Regeringen

Detta förslag, på färre antal länsstyrelser gör att resurser kan läggas mer på den nivå där skolan är d.v.s. ute i de enskilda kommunerna (Regeringen 1990/91, Prop. 18, s. 110-111).

P2P7: Lars Leijonborg (fp)

Nu får vi äntligen en kraftig decentralisering av skolan och schabloniserade statsbidrag. Allt detta har vi krävt länge, och den svenska skolan behöver det verkligen. Jag är också beredd att ge ett visst överbetyg för Göran Perssons rejäla tag i skolbyråkratien. Jag tror att det är riktiga grepp (Riksdagen 1990/91, Protokoll 44, Anförande 24, s. 22).

C7: Rune Rydén m.fl. (m, fp, c, mp)

Det finns ingen anledning att skapa regionala enheter i sex av landets totalt 24 länsstyrelser. Dessa enheter skulle arbeta med utvärdering och uppföljning. Det krävs mindre antal länsstyrelser pga. kommunernas ökade ansvar, men denna organisatoriska uppdelning ökar risken för att ett dubbelarbete skapas samt att detta komplicerar arbetssituationen (Riksdagen 1990/91, Motion Ub7, s. 8).

P1C7: Rune Rydén m.fl. (m, fp, c, mp)

Denna organisation är inte rationell och ger upphov till dubbelarbete (Riksdagen 1990/91, Motion Ub7, s. 8).

P2C7: Rune Rydén m.fl. (m, fp, c, mp)

Dessa enheter skall inte ha någon koppling till länsstyrelserna. Skolan skall självklart inte utvärderas av en myndighet, som står under civildepartementet (Riksdagen 1990/91, Motion Ub7, s. 8).

P3C7: Ann-Cathrine Haglund (m)

Herr talman! För nästan exakt ett år sedan omringades detta hus av uppretade lärare som inte ville låta sig kommunaliseras. I dag skall vi ta ställning till fortsättningen, ett nytt bidragssystem för skola och vuxenutbildning. Nu som då, för ett år sedan, saknas de mål som motiverar förändringen. För det är väl inte så att Göran Persson söker förändring bara för förändringens skull? Varför kommunalisera? Varför lägga om bidragssystemet? Varför öka de lokala politikernas makt? Vad syftar förändringarna till? Är det för att öka elevernas kunskaper? Om det vore så väl ändå. Om det är någonting som borde debatteras, men som inte debatteras vare sig här i riksdagen eller i massmedierna, är det frågan om vilka kunskaper eleverna skall ha när de lämnar skolan (Riksdagen 1990/91, Protokoll 44, Anförande 23, s. 18-19).

Effektivare administration:

P8: Regeringen

Kommunaliseringen innebär att verksamheten effektiviseras och detta kan genomföras om mer lokal frihet skapas. Genom att kommunerna ansvarar och organiserar skolverksamheten kommer det att bli ett större decentraliserat självstyre utan dagens toppstyrning (Regeringen 1990/91, Prop. 18, s. 15-16).

PIP8: Regeringen

Detta kommer ge större möjligheter till en bättre översyn av verksamheten i skolan. En bättre uppföljning, som innebär en bättre utveckling (Regeringen 1990/91, Prop. 18, s. 108).

C8: Lars Werner m. fl. (v)

Risken med en decentralisering är att ansvar och beslut stannar hos politikerna. Det måste finnas större möjligheter att skapa självförvaltande skolor inom ramarna för de nationella styrdokumenterna. Rektorn, skolans personal samt elever och föräldrar skall tillsammans få möjlighet att utforma skolverksamhetens organisation (Riksdagen 1990/91, Motion Ub14, s. 6).

Ekonomiska argument

Effektivare hushållning:

P9: Regeringen

Ekonomi i samhället gör att det behövs nya förutsättningar för att hushålla med de resurser som finns tillgängliga. Detta kan bäst skötas på en lokal nivå utefter de förutsättningar, som där råder (Regeringen 1990/91, Prop. 18, s. 58).

PIP9: Regeringen

Detta medför en större frihet för kommunerna att fördela resurserna inom den kommunala verksamheten (Regeringen 1990/91, Prop. 18, s. 53).

C9: Marianne Jönsson och Stina Gustavsson (c)

Det är fel att landstingen inte får bidrag, eftersom de då tappat ansvaret för utbildningen inom områdena vård, skogsbruk, jordbruk och trädgård (Riksdagen 1990/91, Motion Ub4, s. 6).

PIC9: Marianne Jönsson och Stina Gustavsson (c)

Dessa utbildningar kostar mycket pengar och det är primärkommunerna, som skall täcka kostnaderna. Detta innebär att framtiden för landstingets gymnasieskola hotas (Riksdagen 1990/91, Motion Ub4, s. 6).

Säkerställd likvärdighet:

P10: Regeringen

Propositionens förslag innebär att rätten till en nationell likvärdig utbildning säkerställs, genom en ny skollag. En förutsättning för att detta mål skall kunna nås är att alla kommuner har, så långt möjligt, likvärdiga ekonomiska förutsättningar för verksamheten i skolan (Regeringen 1990/91, Prop. 18, s. 53).

P1P10: Regeringen

Ett nytt system för bidrag gör att en mål- och resultatorienterad skola kan fungera bättre med de förändringar som sker i de olika delarna av den kommunala skolan (Regeringen 1990/91, Prop. 18, s. 54).

P2P10: Regeringen

Resurser kan lättare sättas in där de för stunden bäst behövs och detta kan lättast lösas på en lokal decentraliserad nivå (Regeringen 1990/91, Prop. 18, s. 58).

C10: Larz Johansson m.fl. (c)

Statsbidragssystemet måste vara rättvist och ta hänsyn till att kommunerna har olika förutsättningar vad gäller demografi och struktur. Dessa skillnader kan innebära att kommunerna har olika kostnader, vilket också statsbidraget skall anpassas efter. Statsbidraget måste också vara så omfattande att det nya bidragssystemet inte lägger över kostnader på kommunerna (Riksdagen 1990/91, Motion Ub6, s. 1-2).

Förenklad administration:

P11: Regeringen

Det nya statsbidragssystemet, för den kommunala skolan, innebär att betydande förenklingar åstadkommes. Exempelvis kommer statsbidragen till grundskolan, gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning att samordnas till ett samlat bidragsbelopp till respektive kommuns skolväsende (Regeringen 1990/91, Prop. 18, s. 53).

PIP11: Regeringen

Ett bidrag som inte är utsatt för vissa direkta ändamål gör att det blir en större frihet att disponera detta utifrån lokala förutsättningar. Detta skall göras inom ramen för den lag och läroplan för olika skolformer, som läggs fast (Regeringen 1990/91, Prop. 18, s. 58).

C11: Rune Thorén och Eva Rydén (c)

Göteborg är ett exempel på en kommun, som har gjort speciella satsningar på vuxenutbildningen pga. förhållandena på arbetsmarknaden. Dessa satsningar kan inte fortsätta i och med det nya statsbidragssystemet (Riksdagen 1990/91, Motion Ub11, s. 1).

PIC11: Rune Thorén och Eva Rydén (c)

En lågkonjunktur är på väg och det är inte lämpligt att avbryta satsningarna på vuxenutbildningen (Riksdagen 1990/91, Motion Ub11, s. 1).

Ökad behovsanpassning:

P12: Regeringen

Det ställs högre krav på att erbjuda alla, som är skrivna i en kommun, utbildning som skall verka för att höja kompetensen hos invånarna (Regeringen 1990/91, Prop. 18, s. 55-57).

PIP12: Regeringen

För att kommunerna skall erbjuda, så bra utbildning som möjligt krävs det att kommunerna själva skall fördela resurserna efter behoven som där finns (Regeringen 1990/91, Prop. 18, s. 55-57).

P2P12: Regeringen

Det blir möjligt för kommunerna att använda medel till att öka volymen av undervisning och lärartäthet. Det kommer att finnas lösningar rent ekonomiskt att minska klasserna och vissa grupper i särskilda ämnen (Regeringen 1990/91, Prop. 18, s. 58-59).

P3P12: Regeringen

Det kommer att skapa en frihet att använda skolans resurser mer effektivt och detta skall ske på platser i organisationen, som ligger nära verksamheten. Detta skapar möjligheter till att använda medlen där de största behoven finns (Regeringen 1990/91, Prop. 18, s. 58-59).

P4P12: Utbildningsutskottet

Ett sektorsbidrag betalas ut till samtliga primärkommuner, och detta medför ett större ekonomiskt ansvar för kommunerna. Detta bidrag är det totala ekonomiska stödet till de olika skolformerna dvs. vuxenutbildningen, gymnasieskolan och grundskolan (Utbildningsutskottet 1990/91, Betänkande UbU4, s. 32).

C12: Lars Werner m.fl. (v)

Regeringen har tidigare sagt att klasstorleken i grundskolan inte bör överskrida 25 elever och att statsbidraget skall anpassas efter detta. I propositionen finns inga sådana riktlinjer, vilket innebär att regeringen inte bryr sig om detta. Enligt regeringen skall timplanerna styra rätten till undervisning för eleverna, vilket inte är tillräckligt (Riksdagen 1990/91, Motion Ub14, s. 11).

P1C12: Ann-Cathrine Haglund m.fl. (m)

Det nya statsbidragssystemet är fel konstruerat, eftersom politiska beslut avgör vilken skola eleverna hänvisas till. Föräldrarna och eleverna skall själva ha rätt att välja skola. Vidare skall bidraget följa valet av skola oavsett om det är en kommunal eller fristående skola (Utbildningsutskottet 1990/91, Betänkande UbU4, Reservation 16, s. 77-78).

P2C12: Motion av Lars Werner m.fl. (v)

Istället för att ge ett generellt statsbidrag till skolsektorn i kommunerna borde grundskolan, gymnasiet och den kommunala vuxenutbildningen få var sitt bidrag (Riksdagen 1990/91, Motion Ub14, s. 13).

Värderande argumentationsanalys

I den värderande analysen undersöks vilken, hållbarhet, relevans och beviskraft argumenten har i förhållande till tesen. Undersökningen koncentreras på de mest intressanta pedagogiska, organisatoriska och ekonomiska argumenten. Den värderande analysen påverkas av subjektiva faktorer dvs. vilka förkunskaper, åsikter och värderingar forskaren har. Det innebär att två olika personer kan tolka och beskriva en text på olika sätt (Björnsson m.fl. 1994, s. 10-11).

P1:

Argumentet är hållbart i förhållande till tesen, eftersom kommunaliseringen medför att läraren får en viss frihet att anpassa de nationella kursplanerna till de lokala förutsättningarna i kommunen. Vidare är argumentet relevant på så vis att kommunaliseringen innebär att läraren får en förändrad roll. Däremot kan beviskraften ifrågasättas då det inte förklarar argumentets betydelse i förhållande till tesen. Läraren kan ju utveckla undervisningen oavsett om skolan är statligt eller kommunalt styrd.

C1:

Argumentet är hållbart då det motsäger pro-argumentets innehåll på så vis att det menar att argument P1 inte tillräckligt förklarar hur läraren skall konkretisera de nationella kursplanerna och ut ifrån dessa skapa lokala kursplaner. Vidare är argumentet relevant, eftersom det knyter an till kommunaliseringen av skolan. Ytterligare har motargumentet beviskraft.

P2:

Hållbarheten hos argumentet är tveksamt då det inte finns några belägg för att kommunen skall klara av ansvaret. Det finns relevans i argumenten, eftersom de förtydligar förändringarnas följder dvs. ett ökat lokalt inflytande. Vidare är beviskraften låg på så vis att det inte går att förutse om engagemanget eller kreativiteten skall öka. Underargumentet P1P2 är hållbart med tanke på att ökat ansvar och självbestämmande gör att kommunen kan besluta i fler frågor. Relevansen är hög med tanke på att sannolikheten för detta är stor. Beviskraften stärks av hög hållbarhet och relevans.

C2:

Hållbarheten för argumentet måste anses som hög. Påståendena är tämligen riktiga och sakliga. Relevansen är också hög med tanke på att det handlar om inflytande utan toppstyrning. Beviskraften bedöms också som hög.

P4:

Argumentet har låg hållbarhet, eftersom det inte framgår varför kommunaliseringen skulle skapa ansvarsfulla samhällsmedlemmar. Relevansen är hög, eftersom skola och hemmen tillsammans skapar förutsättningar för elevers utveckling till goda samhällsmedlemmar, vilket kan förverkligas om kommunerna får ett ökat ansvar för skolverksamheten. Det har därmed beviskraft.

C4:

Argumentet har hög hållbarhet, eftersom det ifrågasätter tydligheten i pro-argumentet vad gäller kunskapsmål. Emellertid kan relevansen ifrågasättas i och med att det inte kopplas ihop med tesen. Det har därmed viss beviskraft, eftersom contra-argumentet efterfrågar tydlighet.

P7:

Argumentet är hållbart, eftersom det visar att ett ökat kommunalt ansvar förändrar de tidigare organisatoriska fördelningarna mellan kommun och län. Relevansen är hög med tanke på att decentraliseringen innebär att ett mindre antal länsstyrelser behövs. Det har således hög beviskraft. Hållbarheten i argumentet P1P7 är hög, eftersom det beskriver fördelarna med ett mindre antal länsstyrelser. Relevansen är också hög. Detta innebär att det har en hög beviskraft. Argumentet P2P7 är hållbart, eftersom det beskriver att decentraliseringen av skolan är positiv, som sker vid en kommunalisering. Relevansen är hög då det relaterar till organisatoriska förändringar. Beviskraften är stor då det passar ihop med tesen.

C7:

Argumentet är hållbart då det är emot att skära ner på antalet länsstyrelser. Det är också relevant då contra-argumentet ifrågasätter kommunalt ansvar över regionala ansvarsområden. Bevisningen är låg då det inte går att förutsäga, om det skapas ett dubbelarbete eller inte. Argumentet P3C7 är hållbart, eftersom att det menar att det saknas mål som motiverar en kommunalisering. Det finns också relevans då det kan kopplas till tesen. Beviskraften är stark då argumentet ifrågasätter kommunaliseringen av skolan.

P9:

Argumentet är hållbart, eftersom en kommunalisering innebär att kommunerna får ett ökat ekonomiskt ansvar. Det är också relevant då kommunaliseringen medför att kommunerna får ta ett större ansvar över ekonomin. Beviskraften är låg, eftersom det i argumentet inte finns något, som talar för att kommunerna skulle klara av att hushålla med ekonomin. P1P9 är hållbart, eftersom kommunerna själva kan fördela de ekonomiska resurserna. Det är också relevant i förhållande till tesen då en kommunalisering decentraliserar det ekonomiska ansvaret. Beviskraften är tveksam, eftersom det inte preciseras hur kommunerna skall fördela resurserna.

C9:

Argumentets hållbarhet kan ifrågasättas eftersom det inte finns några belegg för att dessa utbildningar skulle få mindre bidrag än annan kommunal gymnasieskola. Argumentet är relevant i och med att det kommer att bli förändringar vid en kommunalisering av skolan, tack vare att kommunerna själva ansvarar för fördelningen av bidragen. Beviskraften är låg då det inte går att se vilka nackdelar kommunaliseringen medför, vad det gäller landstingens utbildningar.

P11:

Argumentet är hållbart då det visar vilka förändringar, som åstadkoms med förslaget. Det är också relevant, eftersom kommunaliseringen medför att de ekonomiska villkoren ändras för kommunerna. Beviskraft är låg, eftersom det inte framgår vilka förenklingar som åstadkoms. Argumentet P1P11 har hög hållbarhet, eftersom det propagerar för de förändringar, som åstadkoms med förslaget. Det relaterar dock inte direkt till om den svenska skolan skall kommunaliseras vilket innebär att beviskraften inte kan anses var hög.

C11:

Argumentet är hållbart då det argumenterar mot förändringarna och på så vis är det trovärdigt i förhållande till tesen. Det är också relevant då det visar vilka negativa konsekvenser kommunaliseringen kan få för en viss kommun. Det har därmed beviskraft.

Slutsats

Många av pro-argumenten förespråkar tydligt för en kommunaliserad skola där inflytandet över skolan decentraliserats ner till lokal nivå, men en del av pro-argumenten är inte tydliga över hur arbetet skall bedrivas. Detta förs också fram i contra-argumenten. Dessa efterfrågar mer tydlighet angående de nationella kunskapsmålen och hur dessa skall konkretiseras på lokal nivå. Ytterligare är pro-argumenten otydliga när det gäller hur kommunerna skall använda statsbidraget inom kommunen vilket contra-argumenten också påtalar. Politikerna var överens om att en decentralisering av skolan var rätt väg att gå, men argumentationsanalysen visar att det fanns olika syn på hur klart det skulle beskrivas hur kommunerna skulle arbeta med skolverksamheten. Vi anser dock att tesen är hållbar, eftersom ingen av contra-argumenten direkt förkastar påståendet att den svenska skolan bör kommunaliseras.

Slutdiskussion

Svar på frågeställning

Det har med jämna mellanrum genomförts reformer som påverkat den svenska skolverksamheten. Flera statliga offentliga utredningar visar att det fördes diskussioner om en kommunalisering av den svenska skolan i flera decennier innan beslutet togs riksdagsåret 1990/91 (Wahlström 2002 s. 204-207). I undersökningen skulle följande frågeställning besvaras:

Varför kommunaliserades den svenska skolan?

I argumentationsanalysen av propositionen *Om ansvaret för skolan*, motioner, utskotts- och betänkanden och protokoll från riksdagsdebatten framkommer att det ansågs finnas många fördelar med att skolan kommunaliserades. Lärare ansågs få en friare roll, eftersom de kunde få möjlighet att precisera de nationella kursplanerna, så att de bättre kunde anpassas efter de lokala förutsättningarna. Kommunernas ökade ansvar för undervisningen innebar också att det lokala inflytandet kunde öka. Föräldrar kunde därför få större möjligheter att få insyn i verksamheten, vilket kunde skapa ett större engagemang. Ytterligare ansågs personalens engagemang och kreativitet öka med ett ökat lokalt inflytande. Den rådande toppstyrningen från staten kunde också minska, vilket ansågs förbättra möjligheterna att ha en översyn över skolverksamheten och utvärdera samt vidareutveckla den. Vidare kunde undervisningen anpassas efter de lokala förutsättningarna, vilket innebar att varje elev fick möjlighet att få undervisningen planerad utifrån sina egna individuella förutsättningar. Fortsättningsvis fick kommunerna ansvaret över lärarnas fortbildning, vilket ansågs förbättra lärarnas kompetensutveckling. Genom att decentralisera ansvaret för skolan, ner till kommunal nivå, kunde man också spara in på administration. Den ändrade ansvarsfördelningen ökade det lokala självstyret, vilket medförde att administrationen effektiviserades. Vidare innebar den tuffa ekonomiska situationen i samhället att det behövdes nya sätt att hushålla med de tillgängliga resurserna. Detta kunde bäst skötas på en lokal kommunal nivå utifrån de rådande förutsättningarna. Det nya statsbidragssystemet, med ett samlat bidragsbelopp till det kommunala skolväsendet, medförde också att kommunerna fick en större frihet att fördela resurserna inom den kommunala verksamheten. Resurser kunde då lättare sättas in där de för stunden bäst behövdes. Vidare kunde det förenklade stats-bidragssystemet bidra till att en nationellt likvärdig utbildning kunde skapas, eftersom kommunerna skulle ha samma ekonomiska förutsättningar. Vidare fanns det contra-argument mot detaljer i pro-argumenten. Det fanns således inget större motstånd mot en decentralisering. I argumentationsanalysen kan man se att politiker från olika partier var överens om mycket av innehållet i regeringens proposition och i vissa fall fick regeringen beröm. I en del av argumenten framkommer dock att propositionen inte var tillräckligt tydlig, när det gäller t ex kunskapsmål. Vidare fanns det delade meningar om hur statsbidraget skulle fördelas mellan de olika skolformerna.

Anknytning till tidigare forskning

I ett betänkande från 1946 års skolkommision *Riktlinjer för det svenska skolväsendets utveckling* föreslogs att ansvaret angående skolan skulle ligga hos kommunerna. Ansvaret för skolverksamheten, som låg inom kommunens geografiska område, skulle således flyttas över till kommunstyrelsen. Vidare ville skolkommisionen att det lokala inflytandet skulle öka, eftersom skolan då mer kunde anpassas, efter lokala förhållanden och behov. Skolstyrelsen kunde då i samråd med rektorer, lärare, elever och föräldrar skapa den skola, som ansågs

behövas (Wahlström 2002, s. 204). Argumenten i analysen visar att många politiker delade dessa uppfattningar. Ytterligare var grundtemat i kommunaliseringsbeslutet just att makten över skolan skulle decentraliseras ner till kommunal nivå.

Forskning visar att välfärdsstaten genomgick stora förändringar årtiondena före kommunaliseringsbeslutet riksdagsåret 90/91. Dessa ledde till en lågkonjunktur, som begränsade de offentliga ekonomiska resurserna. Staten ansågs av en del kritiker vara ineffektiv och att den därför borde låta den privata marknaden producera de sociala tjänsterna. Andra kritiker menade att den byråkratiserade staten förhindrade medborgarnas självbestämmanderätt, när det gäller frågor om den sociala välfärden (Blomqvist & Rothstein 2000, s. 35). Forskningen visar också att det skett sociala och kulturella förändringar under de senaste decennierna som innebär att den enskilde individen i hög grad själv utformar sitt livsöde och val av livsstil. (Blomqvist & Rothstein 2000, s. 49). I argumentationsanalysen framkommer att kommunaliseringsbeslutet genomsyrades av dessa tankar. Ekonomin i samhället gjorde att det behövdes nya förutsättningar för att hushålla med de resurser som fanns tillgängliga. Detta kunde bäst skötas på en lokal nivå utefter de lokala förutsättningarna. Vidare skulle lärare och föräldrar få mer inflytande över skolverksamheten om den kommunaliserades.

Det privata skolsystemet fick möjlighet att växa fram med hänvisning till den *Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna*. I den står bl. a att alla har rätt till undervisning och att staten måste respektera föräldrarnas val av undervisning för sina barn (Europadomstolen 2003, s. 20). Argumentationsanalysen visar att de fristående skolorna diskuterades samt att det i vissa argument framkommer att föräldrarna och eleverna själva skulle ha rätt att välja skola. Vidare skulle bidraget följa valet av skola oavsett om det var en kommunal eller fristående skola.

En intervjuundersökning med 12 utbildningspolitiker och skoladministratörer visade att ingen av intervjuobjekten ville återgå till det gamla systemet med en statligt styrd och reglerad skolverksamhet. Vidare ansåg de att förändringarna var oundvikliga och nödvändiga. En moderat politiker, i en av de självstyrande kommunerna, menade också att decentraliseringen av skolan var nödvändig, eftersom den var tvungen att finna sin plats i samhället och vara verklighetsförankrad. Ytterligare menade ordföranden i Lärarförbundet att förändringarna var helt oundvikliga, eftersom det gamla hierarkiskt styrda systemet gav lite utrymme för lokalt självbestämmande (Lundahl 2002, s. 631). I argumentationsanalysen kan man se att politiker från olika partier var överens om mycket av innehållet i regeringens proposition och i vissa fall gav de också regeringen beröm. I en del av argumenten framkommer dock att propositionen inte var tillräckligt tydlig, när det gäller t ex kunskapsmål. Vidare fanns det delade meningar om hur statsbidraget skulle fördelas mellan de olika skolformerna.

Egna reflektioner

Tankarna om att skolan skulle kommunaliseras har funnits länge och det kan tyckas konstigt att förändringarna inte genomfördes tidigare då många utredningar förespråkade detta. Det har dock funnits motstånd till att skolan skulle kommunaliseras. Argumentationsanalysen innehåller t ex ett anförande från riksdagsdebatten, som visar att många lärare inte ville låta skolan kommunaliseras.

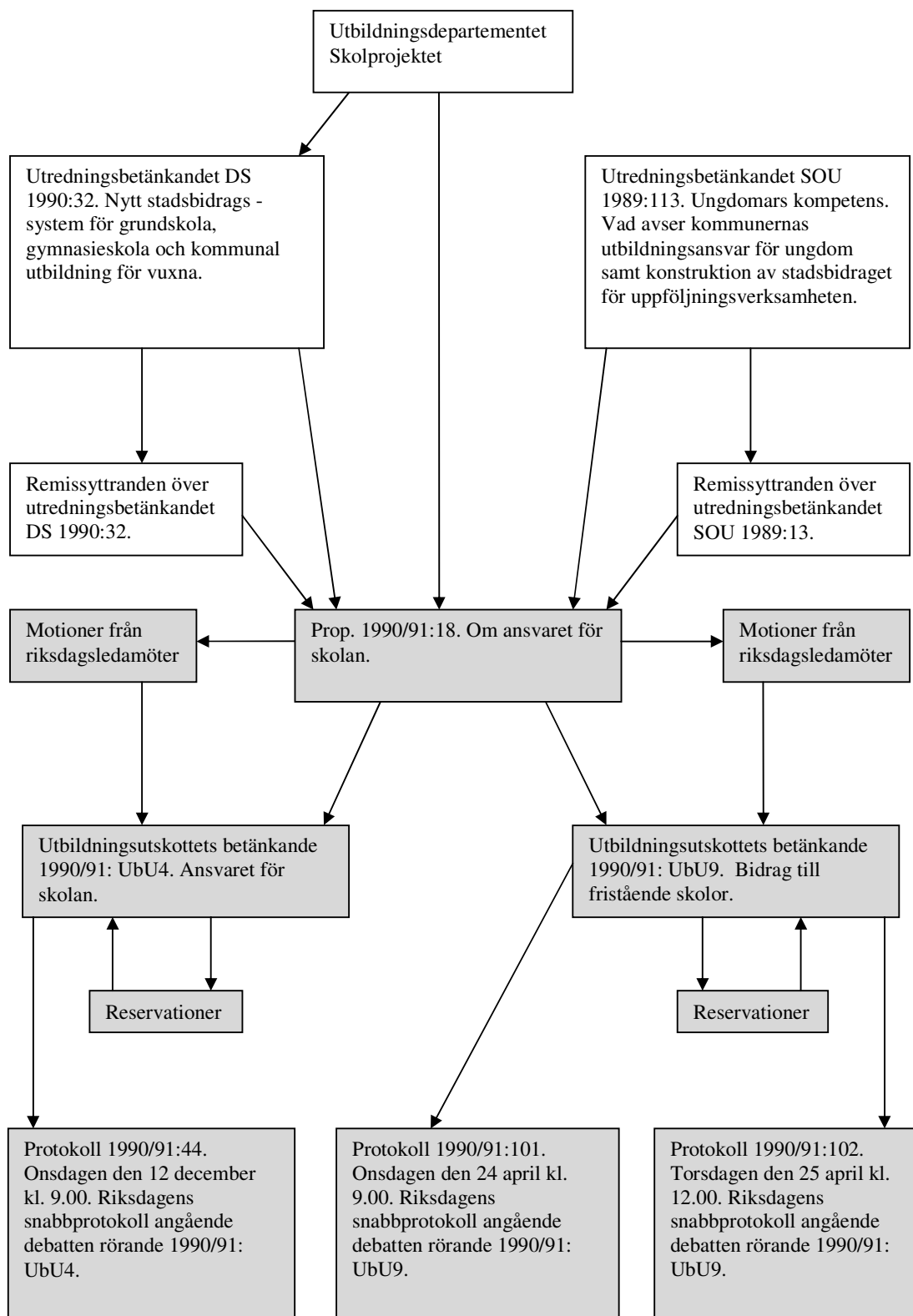
En lokal socialdemokratisk politiker menar att förändringarna till en början inte innebar några problem, men i och med att kommunerna började få problem med minskande ekonomiska resurser, så började bekymren. Kommunerna hade i detta skede svårt med att inse att de själva hade det ekonomiska ansvaret för skolverksamheten (Lundahl 2002, s. 629).

Vi menar att en statligt centralt styrd organisation, där makten över verksamheten decentraliseras, bör ha ett omfattande utbildningsprogram för de lokala aktörerna dvs. utbildningspolitiker, skoladministratörer, skolledare samt lärare och annan personal. Människorna i den nya organisationen måste få möjlighet att skaffa de redskap, som behövs för att driva den nya verksamheten. Kan det vara så att kommunerna fick "snygga" mål från skolverket, som inte kunde förankras i verkligheten. Det kanske fanns ett glapp mellan det man ville uppnå och det som de lokala aktörerna hade förutsättningar att klara av. Vi tror själva att en kommunaliserad skola är rätt väg att gå, men att förändringen genomfördes för snabbt, vilket innebar att de lokala aktörerna inte hade redskap att klara av den nya situation de ställdes inför. Varje kommun, skola, undervisningssituation och elev är unik, vilket innebär att varje elev i princip behöver en individanpassad undervisning. Vi anser att problem på lokal nivå inte kan lösas med en centralt reglerad styrning, men att viss en viss form av central styrning måste finnas. Otydliga centralt framtagna kursplaner, som skall konkretiseras på lokal nivå, riskerar annars att misslyckas med att skapa en nationellt likvärdig utbildning. Alla människor är olika och alla lärare är olika, vilket innebär att de kanske konkretiserar de nationella kursplanerna på olika sätt, vilket t ex innebär att betygsbedömningen inte blir nationellt likvärdig. Vidare fanns det enligt vår mening en tendens att staten ville slippa det ekonomiska ansvaret över skolan, eftersom kostnaderna för offentlig verksamhet höll på att skena iväg. Ett förslag på vidare forskning är att undersöka varför många av lärarna var negativa till en kommunalisering. Ytterligare kan man undersöka varför en del av dagens skolpolitiker är positiva till att förstatliga skolverksamheter. Ett annat förslag är att undersöka vilka aktörer, som var vinnare på kommunaliseringen av den svenska skolan.

Referenser

- Björnsson, Gunnar & Kihlbom, Ulrik & Tersman, Folke & Ullholm, Anders (1994). *Argumentationsanalys*. Stockholm: Natur och kultur.
- Blomqvist, Paula & Rothstein, Bo (2000). *Välfärdsstatens nya ansikte*. Stockholm: Atlas akademi/ Agora.
- Englund, Tomas (1995). Utbildning, som public good eller private good. Tomas Englund(Red), *Utbildningspolitiskt systemskifte* (s. 107-142). Stockholm: HLS Förlag.
- Europadomstolen (2003). *Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna*.
Hämtad måndag den 19 maj, från
<http://www.echr.coe.int/>
- Lundahl, Lisbeth (2002). *From centralisation to decentralisation*. (Stefan Gustafsson övers.).
Hämtad måndag 3 mars 2008, från
<http://www.worlds.co.uk/rss/abstract.asp?j=eerj&aid=1694>
- Nationalencyklopedin (2008) *Nationalencyklopedin*.
Hämtad torsdag den 1 maj 2008, från
<http://www.ne.se>.
- Olsson, Lova (2007). *Statlig skola skall höja standarden*.
Hämtad fredag den 9 maj 2008, från
http://www.svd.se/stockholm/nyheter/artikel_254211.svd
- Regeringen (1990/91). *Proposition 1990/91:18. Om ansvaret för skolan*. Stockholm: Riksdagstryck.
- Riksdagen (2008). *Sökfunktion. Dokument*
Hämtad fredag den 1 februari 2008, från
http://www.riksdagen.se/templates/R_SubStartPage____5029.aspx
- Riksdagens informationsenhet (2005). *Sveriges Riksdag*. Stockholm: Riksdagens informationsenhet.
- Riksdagen (1990/91). *Protokoll 1990/91:44. Snabbprotokoll angående debatten rörande betänkandet 1990/91: UbU4. Onsdagen den 12 december kl. 9.00*. Stockholm: Riksdagstryck.
- Riksdagen (1990/91). *Motioner. Utbildning*. Stockholm: Riksdagstryck.
- Utbildningsutskottet (1990/91). *Betänkande UbU4. Ansvaret för skolan*. Stockholm: Riksdagstryck.
- Wahlström, Ninni (2002). *Om det förändrade ansvaret för skolan*. Örebro: Pedagogiska institutionen, Örebro universitet.

Bilaga A: Om ansvaret för skolan. Ärendets gång. De färglagda textrutorna visar vilka dokument, som ingått i undersökningen.

Källa: Riksdagen (2008).